

KRONIEK.

BOEKBESPREKING.

ALBERT HELMAN, *Hart zonder Land*, Utrecht, De Gemeenschap, 1929.

„Aan het einde van de zin gleed ongemerkt het boekje uit zijn handen op het witte dek. Maar zijn gedachten bleven bezig met die vreemde uitspraak: „Quasi tristes, semper autem gaudentes....” En een glimlach gleed over het bleeke gezicht van Wolfgang. Hij las slechts zelden, maar woorden als deze zetten zich vast in hem, groeiden uit tot een gevoel dat hem soms wekenlang bevangen kon, een onverklaarbare droefgeestigheid, een geheimzinnige vreugde, een schijnsel waarin hij alle dingen zag met vreemde, nieuwe gestalten.”

Aldus het begin van een der verhalen in dezen bundel. Ik las het met zekere — geenszins onaangename — ontsteltenis. Ik schrok ervan zooals men schrikt bij het onverwacht terugzien van menschen, aan wie men juist even te voren heeft loopen denken, of bij het in lectuur plotseling welomschreven aantreffen van een gedachte of een gevoel, waarvan men zich het bezit, in ongedefinieerden toestand, al een tijdlang min of meer bewust was. „Een onverklaarbare droefgeestigheid, een geheimzinnige vreugde, een schijnsel” (dit vooral! H. R.) „waarin hij alle dingen zag met vreemde, nieuwe gestalten.” Ik zou mijn eigen indrukken, bij het lezen der beste van Helmans zestien verhalen, niet beter kunnen omschrijven, ja, ik ben overtuigd dat deze woorden, ook van de mentaliteit des schrijvers zelf, den quintessens bevatten.

Geheimzinnigheid, in de minder goede van deze verhalen zonder meer, in de betere gemengd met die fijne gevoeligheid, die wij, wanneer zij ook op subtiele wijze is geuit, dichterlijkheid noemen, in de allerbeste stijgend tot verhevenheid. Zóó in: „Voor 't behoud der wereld”, in „Het wonderbaar nabijzijn,” in de „Kinderkruistocht”, in „Het nieuwe leven” (ja, daarin wel vooral!), in „Hoenders”.... Het mooie is dan dat (behalve misschien in „Kinderkruistocht”, dat zijn wonderbare werking aan andere oorzaken dankt) het meêgedeelde niets dan zuivere realiteit is, maar juist die realiteit, en slechts die, waardoor het leven schoon en heerlijk, waardoor alleen het de moeite waard, waardoor tevens het zoo „onverklaarbaar droefgeestig” is. „Een schijnsel, waardoor hij alle dingen zag met vreemde, nieuwe gestalten”, is dat niet het schijnsel, dat álle echte kunst, álle waarachtige dichterlijkheid werpt om de „dingen” die ons omgeven, die onze wereld uitmaken? Dat schijnsel, en tevens die droefgeestigheid, maar goddank ook die geheimzinnige vreugde. „Quasi tristes semper autem gaudentes....”